

Nr 168.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående medgivande att påbörja anläggning av en radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater; given Stockholms slott den 14 mars 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Anders Örne.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Örne anför:

För anläggning av en radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater anvisade 1920 års riksdag för år 1921 ett reservationsanslag av

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 142 häft. (Nr 168.)

2,000,000 kronor. Riksdagen framhöll därvid bland annat, att riksdagen ansåge det för rätt till användningen av detta belopp böra göras till förutsättning, att i sammanhang med blivande framställning om ytterligare anslag närmare planer och kostnadsförslag rörande utföraudet av anläggningen underställdes riksdagens prövning.

Då den utredning härutinnan, som telegrafstyrelsen anbefallts verkställa, vid tiden för framläggande av 1921 års statsverksproposition ännu icke blivit slutförd, men förväntades bliva färdig inom närmaste tiden, föreslog Kungl. Maj:t i nämnda statsverksproposition riksdagen att i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlätas i ämnet, för ifrågakvarande radiostation beräkna vissa anslagsbelopp.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 mars 1921 meddelade telegrafstyrelsen, att de underhandlingar, telegrafstyrelsen intill det sista fört med det bolag i Amerika, Radio Corporation, som vore ägare till samtliga för kommersiell radiotrafik öppna storstationer å Amerikas ostkust, dittills icke lett till träffandet av ett trafikavtal, som styrelsen funnit sig kunna med tillstyrkan förelägga statsmakterna. De under den rådande depressionsperioden hastigt nedgående trafiksiffrorna bjöde emellertid styrelsen att gå fram med en viss försigtighet, varförutom det svåra statsekonomiska läget och den alltjämt sjunkande prisnivån talade för att frågan lämpligen borde framskjutas. Med anledning härav ansåge styrelsen, att frågan icke borde framläggas för 1921 års riksdag.

I följd härav blev icke heller proposition i ämnet förelagd 1921 års riksdag.

I sin skrivelse den 31 augusti 1921 med förslag i fråga om erforderliga anslag till utgifter för kapitalökning under första halvåret 1923 anförde telegrafstyrelsen vidare beträffande sakens dåvarande läge, att frågan om trafiköverenskommelse med Radio Corporation stode på samma punkt som då skrivelsen den 14 mars 1921 avlätts. Trafiksiffrorna hade sedan dess ytterligare nedgått och det statsekonomiska läget hade ej heller undergått någon förändring till det bättre utan snarare tvärtom, varför telegrafstyrelsen icke ansåge sig böra hemställa, att ytterligare anslag för ändamålet äskades av 1922 års riksdag.

I skrivelse den 11 mars 1922 har nu telegrafstyrelsen anfört följande:

»Sedan styrelsen avlät sin skrivelse av den 31 augusti 1921, hava de förhållanden, som dikterade styrelsens beslut vid sagda tidpunkt, i viss mån ändrats.

Dittills hade Radio Corporation såsom villkor för en trafiköverenskommelse uppställt fordran på en viss minimitrafik och för trafik därutöver intill en viss mycket hög gräns krävt en för styrelsen ogynnsam fördelning av radioavgifterna. De ursprungliga fordringarna hade visserligen under förhandlingarna modifierats men dock icke så, att styrelsen ansett desamma för Sveriges vidkommande acceptabla. I december 1921 emottog styrelsen ytterligare besök av en bolagets representant med erbjudande av trafiköverenskommelse på basis av lika fördelning av radioavgifterna för all trafik. Fordran på viss minimitrafik hade bolaget ävenledes frånträtt.

Därmed hade frågan förts fram till den punkt, att det var styrelsen möjligt att sett ur trafiksynpunkt upptaga densamma i sin helhet till förnyad behandling. Telegrafstyrelsen infordrade därför anbud å den erforderliga radioutrustningen från de 4 firmor, som överhuvudtaget kunna tänkas ifrågakomma för arbetet ifråga, nämligen Radio Corporation i New York, Marconi Wireless Telegraph Co. i London, Gesellschaft für Drahtlose Telegraphie i Berlin och Société Française Radio Electrique i Paris. Dessa anbud föreligga nu under bearbetning.

Emellertid är styrelsen icke i tillfälle att nu framlägga ett definitivt förslag, emedan anbuden ännu icke hunnit slutbehandlas. Den skriftliga bekräftelse i trafikfrågan, som utlovats av det amerikanska bolaget, har icke heller erhållits.

Då riksdagen för användandet av det redan beviljade anslaget, 2,000,000 kronor, fäst det ovan anförda villkor att i sammanhang med blivande framställningar om ytterligare anslag närmare planer och kostnadsförslag rörande utförandet av anläggningen underställdes riksdagens prövning, skulle frågan således undanskjutas ytterligare ett år. Förutom de skäl, som tala för arbetets utförande under nu rådande lågkonjunktur på arbetsmarknaden, vill telegrafstyrelsen hava särskilt framhållit, att det enligt styrelsens åsikt kan ligga en viss fara i ett uppskov. Antalet stora radiostationer ute i världen växer oavbrutet och 'utrymmet i luften' — antalet våglängder — är begränsat. Man torde kunna förutse, att därest icke den svenska stationen kommer till stånd i tid, svårigheter att erhålla behöfligt våglängdsområde kunna uppstå och i varje fall att de ekonomiskt gynnsammare våglängderna, som i första hand utnyttjas, äro besatta.

Med ledning av de inkomna anbuden har telegrafstyrelsen beräknat, att stationens kostnad icke kommer att överstiga 5,000,000 kronor, varav minst 3,500,000 kronor, efter avdrag av kostnaderna för erforderlig marklösen, komma att skapa arbetstillfällen och nyttjas för industribeställningar inom landet.

Telegramexpeditionen, som i styrelsens föregående förslag avsågs att förläggas till mottagarestationen, beräknas nu förlagd till Göteborgs telegrafstation, där således ledningar från såväl sändare- som mottagarestationerna bliva indragna. Den för radiostationernas betjänande erforderliga personalen inskränker sig således numera till å sändareavdelningen personal för tillsyn av maskinerna och anläggningen i övrigt samt vaktmanskap å mottagarestationen.

Styrelsen beräknar således driftkostnaderna för stationen till 360,000 kronor per år motsvarande den inkomst, som belöper på radiostationen av en trafik på 1,000,000 fulltaxerade ord per år. Vid en trafik av 2,000,000 ord per år beräknas driften lämna 6 % på det nedlagda kapitalet.

Den totala telegramtrafiken mellan Sverige och Nord- och Centralamerika har för år 1921 uppgått till 1,622,000 ord och för de 5 sista månaderna, för

vilka statistik föreligger och som visa den hittills lägsta trafikintensiteten, till 559,000 ord, vilket beräknat per år utgör cirka 1,340,000 ord.

För arbetets bedrivande äro medel utöver de redan beviljade 2,000,000 kronor icke erforderliga förrän efter 1 juli 1923, varför återstående belopp, högst 3,000,000 kronor, skulle komma att upptagas bland telegrafverkets äskanden om anslag till utgifter för kapitalökning för tid efter sagda datum.»

Med hänvisning till ovanstående hemställer telegrafstyrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes utverka riksdagens medgivande därtill, att, sedan närmare planer och kostnadsförslag rörande utförandet av anläggningen ävensom föreslagen trafiköverenskommelse vunnit Kungl. Maj:ts godkännande, uppförandet av en radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater må påbörjas och därför beviljade medel tagas i anspråk.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad telegrafstyrelsen i sin skrivelse meddelat och de ytterligare upplysningar, jag under hand inhämtat från styrelsen, kan det befinnas påkallat att redan under innevarande höst börja arbetena å den av statsmakterna beslutade radiostationen för trafik med Amerikas Förenta Stater. De närmare planer och kostnadsförslag för anläggningen, som äro under utarbetande inom styrelsen, torde emellertid icke hinna slutföras så snart, att desamma kunna underställas nu pågående riksdag. För att arbetena i fall av behov må kunna igångsättas utan att avvakta nästkommande års riksdags prövning av ärendet, har jag därför ansett mig böra biträda styrelsens förslag om inhämtande av riksdagens medgivande till att det för ändamålet beviljade anslaget må kunna tagas i anspråk för arbetenas igångsättande, sedan planer och kostnadsförslag vunnit godkännande av Kungl. Maj:t. Ett bedrivande av arbetena under nuvarande depressionsperiod skulle i övrigt, som telegrafstyrelsen framhållit, vara ägnat att i sin mån lätta den pågående arbetslösheten, då därigenom såväl arbetstillfällen kunde direkt beredas arbetslösa som ock vissa statsbeställningar komme att tillföras den svenska industrien. Då det redan beviljade anslaget är tillräckligt för arbetenas bedrivande under åtskillig tid framåt, erfordras icke nu beslut om anvisande av ytterligare medel för ändamålet, utan kan därmed anstå till ett följande år.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, sedan planer och kostnadsförslag för en radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater blivit av Kungl. Maj:t fastställda, det av 1920 års riksdag för anläggningen anvi-

sade reservationsanslaget av 2,000,000 kronor må tagas i anspråk för påbörjande av arbetena å anläggningen.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Adalgren.
